

UNATOČ SVEMU, MI RADIMO

► Piše: Josipa Vukoja

Povjerenstva za obilježavanje i uređivanje grobišta iz Drugoga svjetskog rata i poraća imaju zadaću doći do vjerodostojnijih podataka o svim grobištima i stratištima na području općine u kojoj djeluju, uzeti iskaze od još živućih svjedoka i poznavatelja nemilih zločina koji su se dogodili za vrijeme Drugoga svjetskog rata, obilježiti i istražiti lokacije te sve to pismeno dokumentirati. Isto tako nastoje ekshumirati pronađene žrtve i prema mogućnostima identificirati ih te predati rodbini i pokopati.

Na području Hercegovine do sada je, kao što znamo, ustrojeno devet povjerenstava: u Širokom Brijegu, Posušju, Grudama, Ljubuškom, Čitluku, Tomislavgradu, Busovači, Kupresu i Neumu. Posljednje osnovano povjerenstvo je u općini Kupres. Sve su ih imenovala općinska vijeća.

U proteklih pola godine, počevši u veljači na Širokom Brijegu, na više mjesta u Hercegovini, Hrvatskoj, Austriji... na poseban je način obilježena 70. obljetnica stradanja franjevaca i velikog broja vjernog puka u Drugome svjetskom ratu. U produkciji Laudata snimljen je film »In odium fidei« u čijem su nastajanju sudjelovali i članovi spomenutih povjerenstava. Svojim iskazima i ustupljenim materijalima pridonijeli su vjerodostojnosti i kvaliteti ovoga dokumentarca.

Iako su sva ova povjerenstva povezana u zajedničko tijelo »Odjel za Drugi svjetski i Domovinski rat« pri Hrvatskom narodnom saboru BiH, razlikuju se dinamika rada i aktivnosti. Dok jedna povjerenstva nepre-

stano rade i o plodovima svoga rada obavještavaju javnost te pozivaju da im se jave svi koji imaju informacije o grobištima, za neka druga povjerenstva možemo reći da su pritajenija i manje aktivna. Razlozi tomu su različiti, od administrativnih do financijskih. A da bi se u nekoj općini ustrojilo povjerenstvo, najveća je prepreka odnos političkih snaga, što posebno dolazi do izražaja u »miješanim« sredinama.

Povjerenstvo na području općine Čitluk održalo je 28. svibnja 2015. redoviti radni sastanak na kojemu su razmatrani planovi vezani za predstojeće aktivnosti povjerenstva, poglavito za pronalazak grobišta žrtava, ekshumaciju posmrtnih ostataka i identifikaciju žrtava. Također su poduprli ideju o izradi spomenika svim žrtvama ratova s područja Brotnja. Čitlučko će povjerenstvo pokrenuti i inicijativu za izradu monografije. Tomu će prethoditi op-

sežno prikupljanje podataka i izrada popisa s imenima i prezimenima svih žrtava Drugoga svjetskog rata, poraća i Domovinskoga rata s područja općine Čitluk, a Općinskom je vijeću upućen prijedlog da se u Čitluku jedan trg ili ulica nazovu Žrtvama komunizma.

Povjerenstva redovito surađuju s Vicepostulaturom postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača« koja pokušava pronaći još 33 ubijena člana Hercegovačke franjevačke provincije. Zajedno pozivaju da se u urede povjerenstava jave svi koji imaju neku informaciju o događajima iz Drugoga svjetskog rata na ovim područjima ili ako znaju za neko grobište iz toga razdoblja. Vicepostulaturi će, naravno, trebati javiti ono što se odnosi na njezin rad.

Još je mnogo onih za čije se posljednje počivalište ne zna. Stoga učinimo sve da se dozna istina i dostojno pokopaju sve pronađene žrtve. ✍

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subrača«, VIII., 2 (15),
Široki Brijeg, 2015. , srpanj – prosinac, 2015.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Zaključenje broja: 25. lipnja

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14, 88220 Široki
Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...
(s naznakom za Vicepostulaturu i za što):
a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna
Ljubuški:
žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Pred nama je 15. broj ovoga našega glasila. Zacijelo razlog za malo slavije, ali ostavit ćemo to za neku drugu priliku. Sada nam je zauzeto raditi da se istina o prošlim vremenima konačno probije u našu javnost.

Mislimo da je to razumljivo samo po sebi? Ma nije! Čak ni tamo gdje smo nazgled mi sami sa sobom. Umjesto zanosa da se sve to istraži, događa se da se odmahuje rukom i kaže kako još nije sazrijelo vrijeme. A kada bi to bajno vrijeme trebalo sazrijeti? Takvi na to ne odgovaraju. No, mi možemo dotičnima reći da na taj način oni ponovo ubijaju već ubijene žrtve. Zvuči oporo i para uši, ali je istina. Treba se zaista nad svime time zamisliti.

Krivci smo ako dopustimo da jugokomunistička istina bude jedina istina koja će progovarati o našim pobijenima. Ne treba to biti ni neka naša istina. Neka to bude istina koja će odgovarati onomu što se zaista dogodilo. Tek tada će se određeni vjerojatno pokajati, oni koji nisu oprostili, to će vjerojatno također učiniti. Jugokomunistička suza nije nimalo vrjednija od suze njihovih žrtava.

U slučaju pobijenih hercegovačkih franjevac istina izgleda i ovako. Fra Leo Petrović, provincijal, štitio je u Mostaru obitelji jugokomunističkih pristaša i njihovih simpatizera, štitio je Židove i Srbe. Imamo svjedočanstva o tome i objavit ćemo ih u nekom od sljedećih brojeva *Stopama pobijenih*. Unatoč tomu, i mnogočemu sličnom, jugokomunisti su

ga ubili i do dana današnjega proglašuju ga fašistom. Smeta im i mrtav jer je volio svoj narod, svoju vjeru i sve druge narode. Dobro je to shvatio Europski parlament pa je komunizam proglasio totalitarnom ideologijom, jednako kao i nacionalsocijalizam i fašizam.

Živjeti nam je od istine koja oslobađa. Shvaća to i Hrvatski narodni sabor (HNS) BiH pa je još više podupro Odjel za Drugi svjetski i Domovinski rat. A on predstavlja koordinaciju dosad devet ustrojenih povjerenstava po općinama koja se trude iznijeti na svjetlo dana pravu istinu o Drugom svjetskom ratu i poraću. Još je mnogo ljudskih kostiju razasutih kojekuda po našoj domovini. I kao ljudi i kao kršćani trebamo ih dostojno pokopati i čuvati spomen na njih.

Mi ovdje na Širokom Brijegu, i drugdje, nastojimo obilježiti i spriječiti propadanje mjesta na kojima su ubijena naša franjevačka braća. Trenutno smo se malo više usredotočili na ratno sklonište, o čemu možete čitati u ovome broju. Hvala svima koji nam u tome pomažu na različite načine. Jedan je od njih da nam se daruje i klesani kamen, što također navodimo, a pritom kažu da im je to čast. Svjesni su, dakle, što se i zbog čega dogodilo.

Razmišljajmo pravilno, molimo se i onda će sve biti drukčije. Do sljedećeg broja neka vam je

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	43
Povijesne okolnosti	22	Odjek u umjetnosti	44
Povjerenstva	25	Nagradni natječaj	45
Stratišta	26	Utamničeni	49
Pobijeni	30	Podsjetnik	51
Glas o mučeništvu	37	Razgovor	57